

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Πειραιά

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

2014

ΚΑΡΑΣΑΒΒΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
ΑΡ.ΜΗΤΡΩΟΥ : 14306

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα κλονίζεται από μια κρίση πολύ σημαντική η οποία παρουσιάζεται ως η χειρότερη των τελευταίων ετών μετά το κραχ του 1929. Η οικονομία παρουσίαζε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης πριν την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση. Όμως το 2008 στις ΗΠΑ παρουσιάστηκε το πρόβλημα στην αγορά στεγαστικών δανείων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις που αδυνατούσαν να τα αποπληρώσουν καθώς κ η επένδυση σε τοξικά προϊόντα. Με αποτέλεσμα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα (Lehman Brothers) να οδηγηθούν στην πτώχευση και να προκληθεί το ξεκίνημα της τραπεζικής κρίσης. Με την πάροδο του χρόνου η επέκταση της αρχίζει να επηρεάζει περισσότερες χώρες του κόσμου και να αποτελεί πλέον οικονομική κρίση. Φυσικά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν θα μπορούσε να παραμείνει ανεπηρέαστο. Η κρίση στην Ελλάδα παρουσιάστηκε το 2009, και πιο συγκεκριμένα η κρίση αποτέλεσε την αφορμή για την παρουσίαση της κρίσης χρέους. Οι αγορές ανησυχούν όλο και περισσότερο ότι η ελληνική κρίση χρέους θα μπορούσε να προκαλέσει ακόμα κ ρήξη στην ευρωζώνη. Άμεσο επακόλουθο ήταν οι οίκοι αξιολόγησης να υποβαθμίζουν σταδιακά το τραπεζικό σύστημα καθώς και την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας. Έτσι βαθμιαία χάθηκε η αξιοπιστία της Ελλάδας και οι δανειστές να αρνούνται να χρηματοδοτήσουν την χώρα. Τα προβλήματα ρευστότητας επηρέασαν το τραπεζικό σύστημα της χώρας, διότι οι τράπεζες έχασαν την φερεγγυότητα τους απέναντι στους καταθέτες, με αποτέλεσμα μεγάλο πλήθος να αποσύρει τις καταθέσεις από φόβο πιθανής χρεωκοπίας. Λύση αποτέλεσε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την χρηματοδότηση της Ελλάδας προκειμένου να υπάρχει αύξηση της ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας. Από το 2008 η κρίση έγινε αισθητή στα τραπεζικά συστήματα με την κατάρρευση τραπεζών και άλλων ιδρυμάτων, διαταραχές στην αγορά, συνχωνεύσεις.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η καταγραφή, μελέτη και η διερεύνηση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα τραπεζικά συστήματα και οι προοπτικές για το μέλλον. Αντικείμενο είναι η παρουσίαση της χρηματοπιστωτικής κρίσης όπως αυτή έχει αναπτυχθεί τόσο στον διεθνή όσο και στον ελληνικό χρηματοπιστωτικό κλάδο από την αρχή του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 ΧΡΗΜΑ

Είναι φανερό ότι ολόκληρο το τραπεζικό – οικονομικό σύστημα έχει φτιαχτεί με βάση το χρήμα και στηρίζεται σε αυτό. Η φυσική μορφή των χρηματικών στοιχείων μπορεί να διαφέρει γι' αυτό και ιστορικά έχουν υπάρξει διαφορετικές μορφές. Πλέον έχει επικρατήσει μια μορφή χρήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, το οποίο “διαχειρίζεται” από το τραπεζικό σύστημα.¹

Χρήμα ονομάζεται κάθε μέσο συναλλαγής και πληρωμής. Το μέσο αυτό είναι γενικά αποδεκτό από το κοινό για την πληρωμή και αγορά αγαθών αλλά και για διακανονισμό χρεών. Στην πραγματικότητα δεν μας ενδιαφέρει το χρήμα σαν υλική υπόσταση (κέρμα ή χαρτονόμισμα) αλλά η αξία των αγαθών που μπορεί να αγοράζει και γενικά το μέγεθος των συναλλαγών που πραγματοποιεί.²

Οι βασικές λειτουργίες του χρήματος είναι:

- Είναι γενικά αποδεκτό μέσο συναλλαγών

Η λειτουργία αυτή επιτρέπει τους ανθρώπους να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους πιο εύκολα.

- Μέσο μέτρησης οικονομικής αξίας

Κάθε προϊόν ή υπηρεσία μετριέται σε μονάδες χρήματος, έτσι μπορεί να γίνει σύγκριση των αγαθών με βάση την αξία τους

- Μέσο διατήρησης της αξίας

Το χρήμα μπορεί να αποταμιευτεί και να ανταλλαγεί σε κάποια μελλοντική στιγμή με αγαθά ή υπηρεσίες

- Μέσο μελλοντικών πληρωμών

Το χρήμα λειτουργεί σαν μέσο για πληρωμή μελλοντικών διακανονισμών.

¹ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 122

² Carlin W., 2006, : Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 34

Οι ιδιότητες χρήματος:

- Αποδοχή

Όποιος έχει στην κατοχή του χρήμα γνωρίζει ότι οι υπόλοιποι το αποδέχονται και το χρησιμοποιούν με τον ίδιο τρόπο.

- Ανθεκτικότητα

Η αξία του χρήματος πηγάζει από αυτό που αντιπροσωπεύει, η οποία πρέπει να διατηρείται στο πέρασμα του χρόνου.

- Διαιρετότητα

Το χρήμα διαιρείται σε μικρότερες μονάδες για να καλύψει όλες τις χρηματικές ανάγκες.

- Ομοιογένεια

Υπάρχει ομοιογένεια στην αξία που φέρει κάθε μονάδα χρήματος.

Είδη χρήματος:

- Μεταλλικό χρήμα είναι περιεκτικό χρήμα, σε αντίθεση με άλλες ιστορικές περιόδους, δεν κατασκευάζεται από πολύτιμα μέταλλα. διευκολύνει τις μικρές καθημερινές συναλλαγές των ανθρώπων.

- Χαρτονόμισμα είναι παραστατικό χρήμα, εκδίδεται από την Κεντρική Τράπεζα που έκανε υποχρεωτική την κυκλοφορία του, ως μέσο συναλλαγών (αναγκαστική κυκλοφορία).

- Πιστωτικό χρήμα.

Επιταγή: είναι μορφή χρήματος που δίνει εντολή στην τράπεζα να πληρώσει το ποσό που αναγράφεται στον κάτοχό της.

Συναλλαγματική: είναι ιδιωτική ρύθμιση πληρωμής μεταξύ δυο ατόμων. Αποτελεί υπόσχεση πληρωμής, του συγκεκριμένου ποσού σε συγκεκριμένη ημερομηνία.

- Πιστωτικές κάρτες είναι το λεγόμενο πλαστικό χρήμα και εκδίδονται από τις εμπορικές τράπεζες. Η χρήση της κάρτας επιτρέπει τις αγορές χωρίς μετρητά και να

πληρώσει αργότερα το σύνολο των αγορών στην τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα. Όταν πληρώνει μέρος των οφειλών, πληρώνει και έναν τόκο στην τράπεζα.

Κυκλοφορία χρήματος στην αγορά:

Η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί σε μια οικονομία δεν είναι ίδια με την ποσότητα μετρητών που κυκλοφορούν. Πέρα από τις παραπάνω μορφές χρήματος, η προσφορά χρήματος περιλαμβάνει και άλλες οικονομικές αξίες και διαβαθμίζεται σε διάφορα επίπεδα ανάλογα με τον βαθμό ρευστότητας των αξιών που περιέχει (την ευκολία με την οποία μια αξία μπορεί να μετατραπεί σε χρήμα). Στις περισσότερες οικονομίες ισχύει η παρακάτω ανάλυση:

- M0 (νομισματική βάση): ποσότητα χαρτονομισμάτων και κερμάτων σε κυκλοφορία αλλά και τα ρευστά διαθέσιμα των τραπεζών.
- M1 : M0 + όλες οι καταθέσεις όψεως.
- M2 : M1 + οι καταθέσεις προθεσμίας των εμπορικών τραπεζών, οι οποίες μπορούν να ρευστοποιηθούν σχετικά εύκολα.
- M3 : M2 + προθεσμιακές καταθέσεις και πιστοποιητικά καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα, σε εγχώριο και σε ξένο νόμισμα.
- M4 : M3 + τις τοποθετήσεις ιδιωτών σε τίτλους (έντοκα γραμμάτια και ομόλογα) διάρκειας έως και εντός έτους.^{3,4}

³ Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα, σελ: 48

⁴ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 111

1.2 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το τραπεζικό σύστημα είναι αυτό που συντηρεί και αναπτύσσει την οικονομία. Θα πρέπει να είναι ενταγμένο σε μια γενική πολιτική που θα έχει σαν στόχο να καταναίμει τους εθνικούς πόρους με τέτοιο τρόπο ώστε από την μια να διατηρούνται οι υπάρχουσες δραστηριότητες και από την άλλη να δημιουργούνται καινούριες. Οι δραστηριότητες αυτές θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και θα συντελέσουν όχι μόνο στην ανάπτυξη αλλά και στην γενικότερη κοινωνική λειτουργία. Δεν έχει σημασία αν αυτό το σύστημα αποτελείται από ιδιωτικές ή δημόσιες τράπεζες, ποιος δηλαδή εισπράττει το τραπεζικό κέρδος αλλά να μπορεί να ελέγχει η λειτουργία του, να μην χάνει τον προσανατολισμό του ως σύστημα.⁵

Χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στο χρηματικό αντίκρισμα και περιλαμβάνει υπηρεσίες και παράλληλα το μηχανισμό μεταβίβασης χρηματικών πόρων.⁶

⁵ Σπύρου Σ. (2003), *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*, εκδ. Ευγ. Μπένου, σελ: 55

⁶ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 176

1.2.1 Κεντρική Τράπεζα Ελλάδος

Η κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας ιδρύθηκε από το Πρωτόκολλο της Γενεύης το 1927 και άρχισε η λειτουργία της το 1928. Έδρα της είναι η Αθήνα. Ενώ από τον 2001 αποτελεί μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), μαζί με τις υπόλοιπες εθνικές τράπεζες των κρατών μελών της Ε.Ε.

Θεωρείται ότι είναι η τράπεζα των τραπεζών, ανήκει αποκλειστικά στο δημόσιο και έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Οι σημαντικότερες αρμοδιότητές της στο πλαίσιο και όχι μόνο του ευρώ-συστήματος είναι τα παρακάτω:

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται μέρος του συναλλαγματικού αποθέματος της ΕΚΤ, καθώς και τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που δεν έχουν μεταβιβαστεί στη ΕΚΤ αλλά παραμένουν στη κατοχή τους και μπορούν να συμμετέχουν στις αγορές συναλλάγματος.
- Επιβλέπει το σύστημα των πληρωμών με σκοπό την διασφάλιση της σταθερότητας και της αξιοπιστίας.
- Επιβλέπει την παροχή ενδο-ημερήσιας ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα και παρέχουν διευκολύνσεις χρηματοδότησης σύμφωνα πάντα με τα όρια που έχουν τεθεί από την ΕΚΤ.
- Έχει το προνόμιο να εκδίδει και διαχειρίζεται το ευρώ στην χώρα σε ποσότητα βέβαια που επίσης έχει οριστεί από την ΕΚΤ.
- Αποτελεί τον ταμία και τον εντολοδόχο του Δημοσίου σε διάφορες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Σε αυτήν καταθέτει το κράτος τα χρήματά του για διαχείριση ή και για επένδυση. Στο ενεργητικό της υπάρχουν οι εξής λογαριασμοί. α) συναλλαγματικά διαθέσιμα, β) χρυσός, γ) διαθέσιμα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δ) πιστώσεις στο κράτος, ε) πιστώσεις στις τράπεζες και στ) επενδύσεις σε απόκτηση ακινήτων.⁷

Ο σημαντικότερος ρόλος των κεντρικών τραπεζών είναι η διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μέσα από την σταθερότητα του τραπεζικού

συστήματος. Κατάσταση σταθερότητας έχουμε όταν το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει ισχυρές αντοχές και επαρκείς αντιστάσεις σε απροσδόκητους κραδασμούς, ώστε να ελαχιστοποιείται η πιθανότητα αποδιοργάνωσης του συστήματος. Να μπορέσει να ανταπεξέλθει σε χρηματοοικονομικές ανισορροπίες με το μικρότερο δυνατό κόστος για την οικονομία. Οι τράπεζες αποτελούν επιρρεπείς οργανισμούς σε διάφορες κρίσεις του συστήματος. Η ιδιαιτερότητα του τραπεζικού συστήματος συνιστάται στην αλυσιδωτή μετάδοση των προβλημάτων που παρουσιάζει από μία τράπεζα σε άλλες. Ο κίνδυνος αυτός της αφερεγγυότητας μπορεί να οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση του συστήματος και είναι δυνατόν να μεταπηδήσει και στην υπόλοιπη οικονομία, κυρίως λόγω της διακοπής των χρηματοδοτήσεων για επενδύσεις. Η ενδεχόμενη εξέλιξη θα είχε αρνητικά αποτελέσματα, καθώς θα αυξηθούν τα επιτόκια και θα μειωθεί η ζήτηση.⁸

Για να αποφευχθούν οι παραπάνω αρνητικές επιπτώσεις υιοθετηθεί διάφορα προληπτικά μέτρα και προστατευτικές πολιτικές. Το σύνολο των μέσων αυτών ονομάζεται 'Δείκτης ασφάλειας' του τραπεζικού συστήματος. Η εύθιγη για την τραπεζική εποπτεία ανήκει στην Κεντρική Τράπεζα κάθε χώρας.⁹

⁷ Carlin W., 2006, Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 22

⁸ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 109

⁹ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 50

1.2.2 Εμπορικές τράπεζες

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω περιληπτικά, μια εμπορική τράπεζα είναι ένας μεσάζοντας οικονομικού ενδιαφέροντος και διακίνησης. Αυτή συλλέγει κεφάλαια με την διαδικασία των καταθέσεων χρηματικών ποσών από επιχειρήσεις και από ιδιώτες διαχωρίζοντάς τις σε καταθέσεις όψεως, καταθέσεις ταμιευτηρίου και καταθέσεις ορισμένου χρόνου. Αυτή η δραστηριότητα της ονομάζεται 'Παθητική Λειτουργία'. Της χορηγεί δάνεια σε επιχειρήσεις και σε ιδιώτες με την επιβολή επιτοκίου, το οποίο αποτελεί το κέρδος της τράπεζας για την διευκόλυνση αυτή που παρέχει σε όποιον έχει ανάγκη άμεση χρηματική ρευστότητα, ονομάζοντάς το 'Ενεργητική Λειτουργία'. Ενώ 'Μεσολαβητική Λειτουργία' καλείται η αγοραπωλησία των εταιρικών και των κρατικών χρεογράφων, του συναλλάγματος, οι μεταφορές κεφαλαίων, οι εγγυητικές επιστολές κ.α.¹⁰

- Καταθέσεις όψεως: είναι οι τραπεζικοί λογαριασμοί που οι καταθέτες χρησιμοποιούν άμεσα για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών με έκδοση τραπεζικών επιταγών. Τα ποσά του λογαριασμού αυτού μπορούν να αναληφθούν οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία προειδοποίηση προς τον τραπεζικό οργανισμό δίνοντας τη δυνατότητα στον καταθέτη για υπερανάληση.
- Καταθέσεις ταμιευτηρίου: αποτελεί την πιο απλή μορφή αποταμίευσης. Τα χρήματα τοκίζονται και είναι διαθέσιμα στον καταθέτη ανά πάσα στιγμή. Η κίνηση του λογαριασμού γίνεται μέσω των καταστημάτων της τράπεζας με το βιβλιάριο αλλά και μέσω των ATM με κάρτα αναλήψεως.
- Καταθέσεις ορισμένου χρόνου: ονομάζονται και αλλιώς προθεσμιακοί λογαριασμοί. Αυτές είναι κλειστές καταθέσεις που συμφωνείτε με την τράπεζα να παραμείνουν σε αυτήν για συγκεκριμένη χρονική προθεσμία. Σε αυτό το διάστημα ο καταθέτης λαμβάνει ένα συγκεκριμένο επιτόκιο, το οποίο είναι υψηλότερο από αυτό των υπόλοιπων καταθέσεων. Δίνεται δυνατότητα για αποχώρηση των χρημάτων αλλά μείωση του τόκου.¹¹

¹⁰ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 11

¹¹ Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα, σελ 97

1.2.3 Επενδυτικές τράπεζες

Οι επενδυτικές τράπεζες βοηθούν τις δημόσιες και τις ιδιωτικές εταιρίες στη συλλογή κεφαλαίων στις κεφαλαιαγορές των μετοχών και των χρεογράφων. Επιπλέον, υπηρεσία των τραπεζών αυτών είναι και οι συμβουλευτική διαδικασία σε περιπτώσεις όπως οι συγχωνεύσεις και οι αγοραπωλησίες περιουσιακών στοιχείων. Οι λειτουργίες των επενδυτικών τραπεζών διαφέρουν από αυτές των εμπορικών τραπεζών, εντούτοις τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί οι διαφορές καθώς οι εμπορικές προχωρούν σε πολλές τραπεζικές υπηρεσίες επένδυσης.

Αναπτύσσουν μια στρατηγική που βασίζεται στη μακροπρόθεσμη πίστη και έχει το χαρακτήρα «χονδρικών τραπεζικών εργασιών». Δηλαδή επικεντρώνονται σε μεγάλους πελάτες για τις χορηγήσεις τους και επιδιώκουν αποταμιευτικά κεφάλαια μονιμότερου χαρακτήρα και χαμηλής ρευστότητας όπως συμβαίνει με τις προθεσμιακές καταθέσεις αλλά και με τα ομόλογα μεγάλης διάρκειας.

Προεξοφλητικό επιτόκιο

Ονομάζεται το επιτόκιο δανεισμού των τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα για την κάλυψη των πρόσκαιρων αναγκών τους σε διαθέσιμα. Το προεξοφλητικό επιτόκιο είναι το πρώτο φανερό κόστος των τραπεζών όταν δανείζονται από την κεντρική τράπεζα, υπάρχει ορισμένες φορές και ένα δεύτερο κόστος που συνδέεται με την αποδοκιμασία της κεντρική τράπεζας προς τις τράπεζες που δείχνουν απερίσκεπτη συμπεριφορά ξεμένοντας συχνά από διαθέσιμα. (Για παράδειγμα, η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ δανείζει τις τράπεζες για εκτεταμένες περιόδους, με επιτόκιο υψηλότερο από το προεξοφλητικό.)¹²

Το κόστος δανεισμού από άλλες τράπεζες είναι το επιτόκιο της διατραπεζικής αγοράς. Τα διαθέσιμα αυτής της αγοράς είναι διαθέσιμα, που σε άλλες τράπεζες περισσεύουν και άλλες τα έχουν ανάγκη. Το επιτόκιο της διατραπεζικής αγοράς επηρεάζεται από την συνολική ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος, αλλά μπορεί να επηρεαστεί και από την κεντρική τράπεζα. Το κόστος δανεισμού των τραπεζών που έχουν στενότητα διαθέσιμων επηρεάζονται από την κεντρική τράπεζα, είτε άμεσα μέσω του προεξοφλητικού επιτοκίου είτε έμμεσα μέσω του επιτοκίου της διατραπεζικής αγοράς.

Όπως είναι γνωστό οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να κρατούν ένα ποσοστό υποχρεωτικών διαθέσιμων έτοιμα για ρευστοποίηση αν τους ζητηθεί. Η διατήρηση των διαθέσιμων αυτών αποτελεί κόστος για την τράπεζα καθώς δεν της αποφέρει κέρδος. Η διατήρηση διαθεσίμων έχει τα υπέρ αλλά και τα κατά, αν κάποια τράπεζα διατηρεί λιγότερα διαθέσιμα μπορεί να επενδύει σε περισσότερα τοκοφόρα περιουσιακά στοιχεία και να αυξήσει τα κέρδη της.

Μειώνοντας τα αποθέματά της, μπορεί να αυξήσει της χορηγήσεις δανείων ή τις επενδύσεις τις που αποφέρουν τόκους. Όσο περισσότερα διαθέσιμα έχει κάποια τράπεζα τόσο ευκολότερα αποφεύγει το κόστος ενός πιθανού δανεισμού της, αλλά και τόσο μεγαλύτερη απώλεια εσόδων από τόκους έχει λόγω του μειωμένου όγκου χορηγήσεων.

Η απόφαση των τραπεζών, για το ποσοστό διαθέσιμων που θα κρατήσουν, επηρεάζεται, εκτός από το ποσοστό υποχρεωτικών διαθέσιμων, από τρεις ακόμα παράγοντες. Ο πρώτος είναι η αβεβαιότητα ως προς την ροή των καθαρών καταθέσεων. Όσο μεγαλύτερες διακυμάνσεις παρουσιάζουν οι καταθέσεις και οι αναλήψεις μιας τράπεζας, τόσο περισσότερα διαθέσιμα πρέπει να κρατάει. Ο δεύτερος παράγοντας είναι το κόστος δανεισμού που η τράπεζα θα επιβαρυνθεί σε περίπτωση εξάντλησης των διαθεσίμων της. Το κόστος δανεισμού θα υποθέσουμε ότι εκφράζεται από το προεξοφλητικό επιτόκιο i_D . Ο τρίτος παράγοντας είναι το επιτόκιο που χάνει η τράπεζα λόγω της διατήρησης διαθεσίμων και το οποίο εκφράζεται από το επιτόκιο αγοράς.¹³

¹² Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα, σελ: 36

¹³ Carlin W., 2006, Macroeconomics: Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 105

1.3 Ο ρόλος και οι στόχοι του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Σ αυτό εντάσσονται οργανισμοί που κατέχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους εξασφαλίζοντας τον μετασχηματισμό της ρευστότητας. Ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας και η αποτελεσματική διοχέτευση τους σε όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται αυτά τα κεφάλαια για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους.¹⁴

Θέτει ως κύριο στόχο του, την αποτελεσματική κατανομή κεφαλαίων που πραγματοποιείται με τα χρηματοπιστωτικά μέσα, τα οποία έχουν δημιουργηθεί και ανάλογα με τις εξελίξεις δημιουργούνται διαρκώς στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επιπλέον στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία, που σχετίζεται με τις επενδύσεις στην παρακολούθηση της διοίκησης των εταιριών και τον έλεγχο επιχειρήσεων.¹⁵

Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιείται με τα χρηματοπιστωτικά ή χρηματοοικονομικά μέσα ή προϊόντα.

Παράδειγμα τέτοιων προϊόντων είναι:

- Ομολογίες
- Έντοκα γραμμάτια ελληνικού δημοσίου
- Πιστοποιητικά καταθέσεων
- Εμπορικά ή βιομηχανικά ομόλογα
- Ομολογίες επιχειρήσεων
- Προϊόντα εξασφάλισης κεφαλαίου
- Στεγαστικά δάνεια κ.α.

Ακόμα οι οικονομικές μονάδες θα πρέπει να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική διοχέτευση των κεφαλαίων στην οικονομία προκειμένου να υπάρξει ανάπτυξη στο ρυθμό της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας.

¹⁴ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 75

¹⁵ Carlin W., 2006, Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 116

1.4 Χαρακτηριστικά χρηματοπιστωτικού συστήματος

Απώτερος σκοπός κάθε οικονομίας είναι η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική ευημερία. Η οικονομική δραστηριότητα αποτελείται από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Το μέγεθος και η συνεισφορά καθενός από τους δύο τομείς προσδιορίζεται διαχρονικά από τις κρατούσες ιδεολογικοπολιτικές τάσεις και επιλογές. Στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον κυρίαρχη επιλογή αποτελεί ο περιορισμός του δημοσίου και η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. ¹⁶

Ο δημόσιος τομέας χαρακτηρίζεται από το κράτος (δημόσιο) και επίσης από τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Ο ιδιωτικός τομέας αποτελείται από τα νοικοκυριά (ιδιώτες) και τις επιχειρήσεις. ¹⁷

Οι οικονομικές αυτές μονάδες στο τέλος κάθε οικονομικής δραστηριότητας ή κατά την σύνταξη του προϋπολογισμού τους εμφανίζουν θετικό υπόλοιπο(ισοσκελές ροές). Για να γίνει εφικτή κάθε συναλλαγή προϋπόθεση αποτελεί η επαφή του αποταμιευτή με τον επενδυτή. Αυτό γίνεται μέσω δύο βασικών υποσυστημάτων, τις χρηματοπιστωτικές αγορές και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. ¹⁸

¹⁶ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 19

¹⁷ Σπύρου Σ. (2003), *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*, εκδ. Ευγ. Μπένου, σελ: 23

¹⁸ Carlin W., 2006, Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 51

1.4.1 Χρηματοπιστωτικές αγορές

Τα χρηματοπιστωτικά μέσα διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, οι οποίες αναπτύσσονται και εξελίσσονται συνεχώς, ανάλογα με την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά των χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τίθενται προς μεταφορά ή προς διαπραγμάτευση σ αυτές. Παράλληλα η ανάπτυξη των αγορών οδηγεί στην βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων αλλά και στην δημιουργία νέων προϊόντων.¹⁹

Παράδειγμα χρηματοπιστωτικών αγορών αποτελούν:

- Πρωτογενή αγορά
- Δευτερογενή αγορά
- Χρηματαγορά
- Κεφαλαιαγορά
- Τρέχουσα αγορά
- Προθεσμιακή
- Εγχώρια αγορά συναλλαγών κ.α.

Η μεταφορά πραγματοποιείται καταρχάς με την άμεση επικοινωνία και διαπραγμάτευση μεταξύ αποταμιευτών και δανειζομένων (άμεση χρηματοδότηση).²⁰

¹⁹ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 66

²⁰ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 54

1.4.2 Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί

Τα προβλήματα αυτά αποτέλεσαν την βασική αιτία εμφάνισης και ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που αποτελούν το βασικό μοχλό λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παρεμβαίνουν μεταξύ των οικονομικών μονάδων που αποταμιεύουν (πλεονασματικές οικονομικές μονάδες) και των οικονομικών μονάδων που απαιτούν κεφάλαια (δανειζομένων) είτε πρόκειται για ελλειμματικές είτε για πλεονασματικές οικονομικές μονάδες και αφού συγκεντρώσουν τα κεφάλαια των πρώτων και τα διαμορφώσουν κατάλληλα, τα διοχετεύουν με μεγάλη αποτελεσματικότητα στις δεύτερες (έμμεση χρηματοδότηση).²¹

Ενδεικτικά:

- Πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες)
- Εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών
- Ανώνυμες εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών
- Πιστωτικές ενώσεις
- Συνεταιριστικές τράπεζες

Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται τόσο στις πρωτογενείς αγορές, δηλαδή στις αγορές που εμφανίζονται για πρώτη φορά τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όσο και στις δευτερογενείς αγορές δηλαδή στις αγορές που διαπραγματεύονται υφιστάμενα χρηματοοικονομικά προϊόντα.²²

²¹ Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα, σελ: 27

²² Carlin W., 2006, Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην χρηματοοικονομική κρίση που εμφανίστηκε σε παγκόσμιο επίπεδο το 2008 και συνεχίζεται να υπάρχει. Αυτή ξεκίνησε από την κορυφή της οικονομίας που όπως γνωρίζουμε είναι η Αμερική και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο. Η αρχή έγινε από την αμερικάνικη αγορά στεγαστικών δανείων και λόγω της παγκοσμιοποίησης έφτασε σε όλες τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

2.1 Ορισμός χρηματοοικονομικής κρίσης

Ως χρηματοοικονομική κρίση ορίζεται μια χρονική περίοδο κατά την οποία η οικονομία παρουσιάζει μια έντονη καθοδική πορεία, η οποία γίνεται πλήρως αντιληπτή από την αγορά.

Η χρηματοοικονομική κρίση είναι μία διατάραξη των χρηματοοικονομικών αγορών, η οποία προκαλεί επιδείνωση των προβλημάτων της αντίστροφης επιλογής και του ηθικού κινδύνου με αποτέλεσμα την ανικανότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διοχετεύσουν κεφάλαια με αποτελεσματικό τρόπο στις περισσότερες αποδοτικές ευκαιρίες.²³

Το πρόβλημα αυτό συνήθως εμφανίζεται πρώτα σε μία χώρα και ύστερα μεταφέρεται και σε άλλες. Ο Peter Summers υποστηρίζει ότι η μετάδοσή της κρίσης μπορεί να μεταφερθεί με αρκετούς διαφορετικούς τρόπους.

- Η επέλευση των ίδιων αρνητικών παραγόντων σε πολλές χώρες, π.χ. η κρίση στην αγορά των ομολόγων.
- Οι αρνητικές μεταβολές σε τιμές και εισόδημα μπορούν να μεταφερθούν από χώρα σε χώρα λόγω της ανοιχτής διακίνησης αγαθών και γενικά των εμπορικών δεσμών.

²³ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 100

- Συνήθως τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους με αποτέλεσμα να υποτιμούνται τα νομίσματα.

- Όταν μια χώρα έχει δανείσει ή έχει δανειστεί από μία άλλη χώρα, τότε αν η μία από αυτές έχει αρνητικές εξελίξεις στην οικονομία της θα παρουσιάσει και η άλλη χώρα πρόβλημα λόγω της συναλλαγής αυτής.

- Η μείωση της ρευστότητας στην αγορά μιας χώρας μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των θέσεων των επιχειρήσεών της στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και η ρευστότητα στις άλλες χώρες.

- Ο πανικός που επικρατεί στους επενδυτές σε περιόδους απότομης πτώσης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, δεν τους προτρέπει να προχωρήσουν σε επενδύσεις.

Τα παραπάνω δίνουν την δυνατότητα σε κάθε ανισορροπία της οικονομίας που εμφανίζεται σε μία χώρα να μεταδίδεται και σε υπόλοιπες με σχετική ευκολία. Αυτονόητο είναι ότι σημαντικό ρόλο παίζουν και άλλοι παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση και έκταση της κάθε χώρας αλλά και ο βαθμός των συναλλαγών που έχει με τα άλλα κράτη.²⁴

²⁴ Σπύρου Σ. (2003), *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*, εκδ. Ευγ. Μπένου, σελ: 80

2.2 Αναδρομή κρίσης

Το 1929 παρουσιάστηκε η πρώτη κρίση όμως με βάση ιστορικά γεγονότα είχαν δημιουργηθεί και άλλες πετρελαϊκές κρίσεις πριν την χρονολογία αυτή. Η κρίση του 2008 προέρχεται από το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτώντας άμεσα από την δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κρίση χρέους που ταλανίζει την Ελλάδα, πολλές χώρες εντός και εκτός της Ευρωζώνης, αλλά και νοικοκυριά, επιχειρήσεις και τράπεζες είναι ένα εντεινόμενο διεθνές πρόβλημα. Η κρίση αυτή ξέσπασε στις ΗΠΑ στις 9/8/2007 από την αδυναμία μεγάλων ομάδων πληθυσμού να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του για δάνεια. Από χρηματοοικονομική κρίση του δυτικού κόσμου μετατράπηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση της πλειονότητας των χωρών του πλανήτη και στην συνέχεια απέκτησε επικίνδυνες μορφές και διαστάσεις μακροπρόθεσμου χαρακτήρα όπως η σημερινή εσωτερική πολιτική και οικονομική κρίση στην ευρωζώνη και το δραματικό αδιέξοδο της ελληνικής οικονομίας. Αποφασίστηκε λοιπόν να αφήσουν την επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers να χρεοκοπήσει τον Σεπτέμβριο του 2008.²⁵

Η κρίση στην συγκεκριμένη αγορά έφερε στην επιφάνεια τους πρώτους ενδοιασμούς αν η προηγούμενη περίοδος ανάπτυξης βασιζόταν σε γερά θεμέλια. Οι πλειστηριασμοί διαδέχτηκαν ο ένας τον άλλον με αποτέλεσμα μεγάλες ομάδες πληθυσμού να βρεθούν στο δρόμο. Οι τράπεζες δεν διέθεταν ρευστό και οι καταθέτες έσπευσαν στις τράπεζες για να κάνουν ανάληψη των χρημάτων τους. Η αδυναμία είσπραξης των απαιτήσεων των αμερικανικών τραπεζών από τους δανειολήπτες, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως είχε σαν αποτέλεσμα την κατάρρευση τραπεζών, την πώληση άλλων σε ιδιαίτερα χαμηλό τίμημα και άσκηση νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες με σκοπό τη διάσωση του χρηματοοικονομικού συστήματος όχι για την διασφάλιση των τιμών όπως παραδοσιακά οφείλουν να πράττουν.²⁶

²⁵ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 73

²⁶ Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, σελ: 150

2.3 Αίτια κρίσης – Μακροοικονομικοί παράγοντες

1. Η ανισορροπία ανάμεσα στις χώρες του πλανήτη όσον αφορά το διαφορετικό βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης που εκδηλώθηκε με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και υψηλά πλεονάσματα των χωρών της Ασίας, ιδιαίτερα της Κίνας. Οι ανισορροπίες είχαν σαν αποτέλεσμα την μεταφορά κεφαλαίων από την Ασία προς τις ΗΠΑ, δηλαδή σε φθηνότερο χρήμα, μεγάλη ρευστότητα και χαμηλά πραγματικά επιτόκια στις ΗΠΑ. Τα χαμηλά επιτόκια ενέτειναν τις ήδη υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοοικονομικού τομέα. Η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση των οικονομικών και των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων που δεν συνοδεύθηκαν από την αντίστοιχη απαιτούμενη αναβάθμιση των μακροοικονομικών πολιτικών, της εποπτείας και του ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας των αγορών ενέτειναν την κρίση. Επιπλέον δεν έγιναν αντιληπτοί από τις αρχές οι συστηματικοί κίνδυνοι.²⁷

2. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι τιμές των ακινήτων ξεκίνησαν μια ανοδική πορεία, η οποία αν και προβλημάτισε πολλούς αναλυτές, δεν παρεμποδίστηκε. Παρόλο που το 2006 η άνοδος των τιμών των κατοικιών σταμάτησε αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση πληρωμής των δόσεων των νοικοκυριών. Η αξία των σπιτιών έπεσε κάτω από την αξία του δανείου των νοικοκυριών.

3. Η πολιτικοοικονομική ιδεολογία που επικρατούσε στις ΗΠΑ και στις υπόλοιπες αναπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με την οποία οι αγορές είναι αποτελεσματικές και οι πολίτες συμπεριφέρονται ορθολογικά. Όμως τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις χωρίς να έχουν αποτιμήσει σωστά τον κίνδυνο.

4. Οι ανισορροπίες εκδηλώθηκαν με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και δεν αντιμετωπίστηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα χαμηλά επιτόκια και τα χαλαρά κριτήρια χρηματοδότησης των τραπεζών στις αρχές της δεκαετίας,

οδήγησαν σε μεγάλη αύξηση της χρηματοοικονομικής μόχλευσης επιχειρήσεων και νοικοκυριών και την ταχεία διάδοση δομημένων προϊόντων.²⁸

²⁷ Carlin W., 2006, Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press, σελ: 33

²⁸ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 222

2.3.1 Χρηματοοικονομικοί Παράγοντες

1. Η ραγδαία αύξηση των δανείων χαμηλής εξασφάλισης που συνέβαλλαν στην αύξηση των τιμών των κατοικιών.
2. Οι νέες μορφές τιτλοποιήσεων, με πολύπλοκους δομημένους τίτλους, στους οποίους οι οίκοι αξιολόγησης παρείχαν υψηλές βαθμολογήσεις. Ιδιαίτερα οι επενδυτικές τράπεζες ήταν εκείνες που διατηρούσαν το κομμάτι με το μεγαλύτερο ρίσκο απωλειών αλλά και την υψηλότερη αναμενόμενη απόδοση.
3. Ένας νέος τρόπος πληρωμής των στελεχών είχε αρχίσει, ο οποίος συνδεόταν με τα βραχυχρόνια έσοδα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο προσδοκώμενος κίνδυνος.²⁹

²⁹ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα τα τελευταία 30 χρόνια

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περίοδος από το 1986 μέχρι και σήμερα χαρακτηρίζεται από την συνεχή διαδικασία απελευθέρωσης του πιστωτικού συστήματος.

Στην χώρα μας την δεκαετία του 1980 παρουσιάστηκε άνθηση στην επέκταση των ξένων τραπεζών στην ελληνική τραπεζική αγορά, μέσω των υποκαταστημάτων και των γραφείων αντιπροσωπείας. Ενώ κοντά την δεκαετία του 1960 η ξένη τραπεζική παρουσία στην χώρα προερχόταν αποκλειστικά από τις ΗΠΑ. Τις επόμενες δεκαετίες η διείσδυση γίνεται αποκλειστικά από χώρες της Ευρώπης.

Η ελληνική τραπεζική οργάνωση πέρασε από μια σειρά εξελικτικών φάσεων που μπορούν να ενταθούν σε τρεις διακεκριμένες χρονικές περιόδους. Η πρώτη εκτείνεται από την ουσιαστική εγκαθίδρυση του νεότερου ελληνικού κράτους 1828 μέχρι 1927 περίπου, δηλαδή συμπίπτει με την εποχή του διεθνούς οικονομικού φιλελευθερισμού και χαρακτηρίζεται κυρίως από την πλήρη έλλειψη κυβερνητικής μεριμνής και συγκεκριμένα οικονομικής πολιτικής στον πιστωτικό τομέα.

Στην δεύτερη περίοδο 1928-1945 έχουμε για πρώτη φορά την εισαγωγή των στοιχείων της εξειδίκευσης και της νομοθετικής ρύθμισης στην οργάνωση της τραπεζικής δραστηριότητας.

Τέλος, η τρίτη περίοδος 1946 και σήμερα κυριαρχείται από την έντονη, συστηματική και πολύπλευρη κρατική παρέμβαση στην άσκηση της πίστης όντος του γενικότερου πλαισίου των σύνθρονων διεθνών αντιλήψεων περί αναπτυξιακής οικονομικής

πολιτικής. Ειδικότερα από τη 1/1/1981 δηλαδή με την πλήρη ένταξη της χώρας μας στην ευρωπαϊκή κοινότητα, αρχίζει η νέα περίοδος του ελληνικού τραπεζικού και γενικότερα του χρηματοδοτικού συστήματος.

Η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανόδου μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο, κατά κύριο λόγο όμως επειδή ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση.

Η συνεχής επαφή με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες διακόπηκε απότομα το 1973 λόγω της πρώτης μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης, κάτι που συντέλεσε και στην πτώση της χούντας ακόμα. Ακόμη χειρότερη έγινε η κατάσταση το 1979 κ έπειτα με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης.

Την 1/1/2002 η Ελλάδα και οι άλλες 11 τότε χώρες της ευρωπαϊκής ζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των κριτηρίων της συνθήκης του μαστριχτ. το ακαθαρίστων προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους ολυμπιακούς αγώνες του 2004 αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες.

Ωστόσο η Ελλάδα το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του σύμφωνου σταθερότητας (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη τους στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ συνεχίζουν να τα τηρούν).

Από τα τέλη του 2009 ,αρχές 2010 εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην ευρωπαϊκή ένωση.

Βασική πηγή δανεισμού των ελληνικών τραπεζών ήταν και συνεχίζει να είναι οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού. Το κόστος δανεισμού των τραπεζών έχει αυξηθεί και αυτό, έχει επιπτώσεις στο επιτόκιο δανεισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων.³⁰

Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν σαφώς περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό οφείλεται σε δυο βασικούς λόγους (ελληνική ένωση τραπεζών 2012)

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους όπως οι τράπεζες του εξωτερικού «τοξικά» ομολόγα των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό συνεπώς δεν κατέγραψαν ζημιές από τέτοια ομολόγα. Δεν επένδυσαν σε τέτοια ομολόγα καθώς η ανάπτυξη τους κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών βασίστηκε στην επέκταση της δραστηριότητας τους στην στεγαστική και την καταναλωτική πιστή και στη διεθνή τους δραστηριότητα που γνώρισε κατά το ίδιο διάστημα μεγάλη ανάπτυξη.
- Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια και συνεπώς είναι θωρακισμένες απέναντι στους κινδύνους που ανέκυψαν με αποτέλεσμα να είναι ασφαλής και οι καταθέσεις.³¹

³⁰ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 88

³¹ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 103

3.2 Ρυθμιστικά πλαίσια των τραπεζών - Επιτροπή Βασιλείας

Η επιτροπή της βασιλείας υδρεύει στην τράπεζα διεθνών διακανονισμών στη βασιλείας της Ελβετίας. Ιδρύθηκε το 1974 και σήμερα απαρτίζεται από 13 χώρες (Βέλγιο, Καναδάς, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, ηνωμένο βασίλειο, ΗΠΑ). Σκοπός της είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά και η διαμόρφωση δικαίων όρων ανταγωνισμού.

Το 1998 εκδόθηκε το πλαίσιο εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος με την ονομασία Βασιλεία . Στόχος η αντιμετώπιση του πιστωτικού κίνδυνου μέσω της θέσπισης ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων (τράπεζα της Ελλάδας 2011).

Το 2000 το σύμφωνο της βασιλείας 1 αντικαταστάθηκε από το πλαίσιο βασιλείας 2 όπου αποσκοπούσε στην πληρέστερη απεικόνιση των αναλαμβανόμενων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα και στη σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τους κινδύνους αυτούς.

Στην βασιλεία 3 παρουσιάζονται κανονιστικά πρότυπα που αφορούν κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα των τραπεζών.

Η επιτροπή διατυπώνει ευρέα εποπτικού πρότυπα και κατευθύνσεις και προτείνει βέλτιστες πρακτικές με την προσδοκία ότι οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα λάβουν μέτρα για την εφαρμογή τους μέσω θεσμικών ή άλλων προσαρμογών οι οποίες ενδείκνυται για τα εθιμικά τους συστήματα επιτροπή δεν έχει την μορφή υπερεθνικής εποπτικής αρχής και τα συμπεράσματα τους δεν έχουν ούτε υπήρχε ποτέ η πρόθεση να έχουν δεσμευτική νομική ισχύ.

Η επιτροπή διατυπώνει ευρέα εποπτικού πρότυπα και κατευθύνσεις και προτείνει βέλτιστες πρακτικές με την προσδοκία ότι οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα λάβουν μετρά για την εφαρμογή τους μέσω θεσμικών η' άλλων προσαρμογών οι οποίες

ενδείκνυται για τα εθιμικά τους συστήματα επιτροπή δεν έχει την μορφή υπερεθνικής εποπτικής αρχής και τα συμπεράσματα τους δεν έχουν ούτε υπήρχε ποτέ η πρόθεση να έχουν δεσμευτική νομική ισχύ.³²

³² Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 76

3.3 Χρηματοοικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας παρουσίαζε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης μέχρι το 2008. Η κρίση ξέσπασε το τελευταίο τρίμηνο του 2009 και μεταδίδεται σε όλη την ευρωζώνη. Πολλοί θεώρησαν ότι η κρίση που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία σήμερα είναι αποτέλεσμα της διεθνής ύφεσης. Στην πραγματικότητα όμως η κρίση αυτή συνδέεται με τα χρόνια προβλήματα και ανισορροπίες της χώρας, που έχουν συσσωρευτεί. Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση αποτέλεσε το έναυσμα για να βρεθεί στην επιφάνεια το χρόνιο αυτό πρόβλημα της χώρας μας, το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος. Από το 2000 παρουσιάζεται αύξηση της πιστωτικής επέκτασης . προκειμένου η Ελλάδα να καλύψει το τρέχον δημοσιονομικό έλλειμμα συνεχίζει να δανείζεται με υψηλά επιτόκια , με συνέπεια να εμφανίζει πρόβλημα σταθερότητας και παραγωγής σε επίπεδο Ευρωζώνης. Η Ελλάδα όχι μόνο δεν προχωρά σε διαρθρωτικές κινήσεις, αλλά φτάνει στο σημείο το 2009 οι εγχώριες δαπάνες να είναι κατά 15,4% ΑΕΠ υψηλότερες σε σχέση με τα έσοδα. Οπότε φθάνουμε στο σημείο να ενταχθούν στο ΔΝΤ.³³

³³ Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα, σελ: 112

3.4 Αίτια κρίσης στην Ελλάδα

Τα βασικότερα αίτια για το ξέσπασμα της κρίσης στην Ελλάδα παρουσιάζονται παρακάτω:

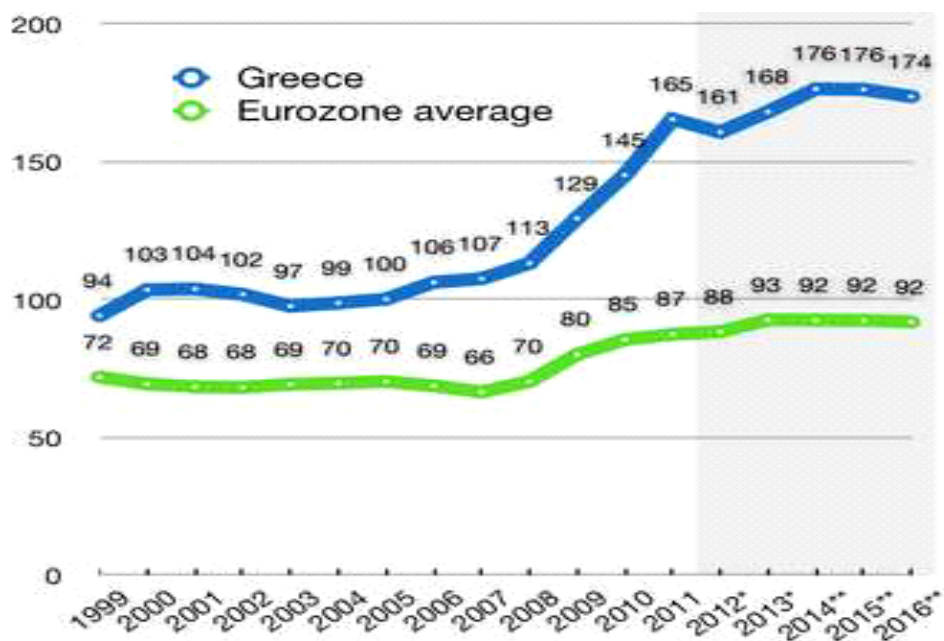
1. Το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και το υψηλό επίπεδο δημοσίου χρέους, που δεν έγινε δυνατή η αποφυγή της επιδείνωσης με το να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά κατά την δημιουργία τους.
2. Το σοβαρό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ όπου παρουσιάστηκε έλλειψη ανταγωνιστικότητας.
3. Το πολιτικό σύστημα της χώρας, το οποίο δεν ήταν έτοιμο να εκσυγχρονιστεί και να αντιδράσει με ταχύς ρυθμούς απέναντι στην γρήγορη εξέλιξη των γεγονότων, με το δημόσιο χρέος να εκτοξεύεται από το 30 % του ΑΕΠ το 1980 στο 160% το 2012. Οι δημόσιες δαπάνες του κάθε έτους ήταν πολύ υψηλότερες από τα αντίστοιχα φορολογικά και λοιπά έσοδα, με αποτέλεσμα το έλλειμμα του ετήσιου προϋπολογισμού να αυξάνεται κάθε χρόνο.
4. Το κράτος αδυνατούσε να δημιουργήσει ένα πλαίσιο κανόνων τόσο στις οικονομικές όσο και στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ πολιτών και κράτους.
5. Τέλος, σημαντική επίπτωση είναι το κλίμα αμφισβήτησης για την φερεγγυότητα της χώρας που ξέσπασε έπειτα από τις συνεχείς αναθεωρήσεις για το δημόσιο χρέος και του ελλείμματος το 2009. Έτσι οι ξένες αγορές έπαψαν να θεωρούν την Ελλάδα αξιόπιστη και αρνήθηκαν την χρηματοδότηση της.³⁴

³⁴ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 134

3.5 Η αύξηση του δημοσίου χρέους

Η Ελλάδα το 1974 στην προσπάθεια της να ανταπεξέλθει στις τρέχουσες ανάγκες ξεκίνησε να δανείζεται από τη ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. Άμεσο επακόλουθο ήταν η διόγκωση του χρέους και πιο συγκεκριμένα την περίοδο 1980 με 1993 το χρέος παρουσίαζε 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. Το 1999 το δημοσιονομικό χρέος υποχωρεί και πέφτει κάτω από 3% και έτσι δεν κατορθώνεται η ένταξη της στην ΟΝΕ. Όμως γίνεται φανερό το παιχνίδι που έπαιξε η τότε κυβέρνηση και παρουσιάστηκαν τα ψεύτικα στοιχεία. Έπειτα από πιέσεις της Eurostat η Ελλάδα εντάσσεται στην επιτήρηση της Ε.Ε. ³⁵

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η ραγδαία αύξηση του δημόσιου χρέους της χώρας κατά την διάρκεια 1999-2010.

³⁵ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 104

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών

Για την παγκόσμια οικονομία η σοβαρότητα του όρου κρίση έγινε φανερά αισθητή με την πτώχευση τον Σεπτέμβριο του 2008 του κολοσσού Lehman Brothers.

Ακολούθησε ντόμινο κατάρρευσης και άλλων τραπεζών σε παγκόσμιο επίπεδο με αποτέλεσμα να προκληθούν αρκετά προβλήματα ρευστότητας και έτσι πολλές κυβερνήσεις στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν την πιθανή κατάρρευση των χωρών τους, στράφηκαν στο Μηχανισμό Στήριξης και στην Λήψη Μέτρων. Στις χώρες αυτές συμπεριλαμβάνεται και η ελληνική κυβέρνηση, η οποία παραχώρησε στις εγχώριες τράπεζες στήριξη ύψους 28 δις. Ευρώ (ν. 3723/2008)

Η παραπάνω πράξη είχε σκοπό:

- Την κάλυψη αναγκών ρευστότητας έως 15 δις ευρώ.
- Την άμεση ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών, έως το ποσό των 8 δις ευρώ μέσω παροχής χαμηλού κόστους χρηματοδότησης από την ΕΚΤ
- Την ενίσχυση των κεφαλαίων των τραπεζών, έως 5 δις ευρώ , εφόσον κριθεί απαραίτητο από την Τ.τ.Ε.

Με την παρουσίαση του πραγματικού ύψους του δημοσιονομικού ελλείμματος προκλήθηκε αβεβαιότητα τόσο στις διεθνείς αγορές καθώς και προς τους ίδιους τους εγχώριους καταθέτες. Οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές επέβαλλαν υψηλό επιτόκιο δανεισμού με αποτέλεσμα το χρέος να εκτοξευθεί και να γίνει αβάσταχτο για την χώρα. Απ την άλλη οι καταθέτες αντιλήφθηκαν την σημαντικότητα του προβλήματος και έσπευσαν να αποσύρουν τα χρήματα τους, στην προσπάθεια τους

να διαφυλάξουν την περιουσία τους. Έτσι σημειώθηκε μείωση των καταθέσεων και πρόβλημα στην ρευστότητα των τραπεζών.³⁶

Στην προσπάθεια της η κυβέρνηση , προκειμένου να χειριστεί την κατάσταση και να ελέγξει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποφασίζει να επεκτείνει χρονικά την δέσμη μέτρων του 2009 και να παραχωρήσει 17 δις ευρώ.

Ακόμα, σημαντική ήταν και η κίνηση της ΕΚΤ θέλοντας να ενισχύσουν τις τράπεζες ως παράγοντες για την ανάπτυξη της οικονομίας, με την διακοπή προσωρινά της ελάχιστης πιστοληπτικής αξιολόγησης και να αποδεχτεί τίτλους του ελληνικού δημοσίου ως ενέχυρο για την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες. Τελικά η Ελλάδα προσφεύγει στον μηχανισμό στήριξης και στην πρόκριση του Μνημονίου. Μέσα από το μνημόνιο οι τράπεζες έχουν την δυνατότητα να δανειστούν κεφάλαια ιδρύοντας έτσι το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (ΤΧΣ). (Cohen D., 2010).

³⁶ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα

4.2 Μνημόνιο

Το μνημόνιο (memorandum of understanding) υπογράφηκε στις 5/5/2010. Η παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΔΝΤ οδήγησε στην σύνταξη ενός προγράμματος που έχει ως βασικό στόχο την κάλυψη των δανειακών αναγκών της Ελλάδας για περίπου τρία χρόνια καθώς και στην δημιουργία ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου, ώστε να καταφέρει η χώρα την έξοδο της από την κρίση και την επιστροφή της στους διατηρήσιμους ρυθμούς ανάπτυξης.

Περιλαμβάνει πόρους 110 δις ευρώ, τα 80 δις προέρχονται από τους Ευρωπαίους Εταίρους(εκτός της Σλοβακίας) και τα υπόλοιπα 30 δις από το ΔΝΤ.

Το κόστος δανεισμού από την Ε.Ε. είναι 4%-5%, ενώ από το ΔΝΤ 3,3%. Το ποσό αυτό δόθηκε με δόσεις αφού πρώτα όμως η χώρα υλοποίησε μέτρα τα οποία συμπεριλαμβάνονται στο μνημόνιο.

Στις 9 Μαΐου ανακοινώθηκε η δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού στήριξης για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ο μηχανισμός θα διαθέτει πόρους ύψους 750 δις ευρώ για την χρηματοδότηση όποιου κράτους – μέλους αντιμετωπίζει πρόβλημα ρευστότητας του δημοσίου χρέους.

Η Ελλάδα δεν κατάφερε να επανέλθει δυναμικά στις διεθνείς αγορές. Έτσι στις 21/07/2011 λόγω της αδυναμίας του ελληνικού δημοσίου, υπογράφηκε συμφωνία που προέβλεπε μείωση των επιτοκίων και επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής των δανείων σε σχέση με το αρχικό πρόγραμμα. Επίσης με την εθελοντική συμμετοχή ιδιωτών κατόχων τίτλων του ελληνικού δημοσίου έγινε εφικτό το <<κούρεμα>> του ελληνικού χρέους κατά 21%.

Παρόλο τις τροποποιήσεις που συνέβησαν, δεν κατάφεραν να λύσουν το πρόβλημα με αποτέλεσμα την αναθεώρηση του προγράμματος για δεύτερη φορά (26-

27/10/2011). Με την νέα συμφωνία η Ελλάδα κατάφερε να μειώσει κατά 50% το ελληνικό χρέος και την λήψη δανείου ύψους 130 δις ευρώ.

4.3 Αντιμετώπιση χρηματοοικονομικής κρίσης από τις ελληνικές τράπεζες

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1841 και αποτελεί την μεγαλύτερη τράπεζα της Ελλάδος. Ηγείται του μεγαλύτερου ομίλου χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα με δυναμική παρουσία στην νοτιανατολική Ευρώπη και την ανατολική μεσόγειο. Για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρευστότητας, η εθνική τράπεζα εντός του 2009 προχώρησε σε:

- Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 1,25 δις ευρώ επιτυγχάνοντας δείκτη Tier 1 11,3% και δείκτη Core Tier 1 9,5%
- Έκδοση καλυμμένων ομολογιών ύψους 1,5 δις ευρώ
- Συμμετοχή στο κρατικό πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας του πιστωτικού συστήματος
- Αναδιάρθρωση δανείων ύψους 1 δις ευρώ
- Οργανική επέκταση των διεθνών επενδύσεων στην ΝΑ Ευρώπη και την Τουρκία με σκοπό την εκμετάλλευση των σημαδιών ισχυρής ανάκαμψης που οι αγορές αυτές εμφανίζουν.
- Στις 31/12/2011 προέβει σε αύξηση κεφαλαίου

Η ΕΤΕ πρόσφατα συμφώνησε στην εξαγορά της Τουρκικής Finansbank, που αποτελεί την μεγαλύτερη επένδυση που έχει γίνει ποτέ ανάμεσα στις δύο χώρες. Η εξαγορά αυτή δίνει στην ΕΤΕ ηγετική θέση στην ΝΑ Ευρώπη και τα οφέλη που αναμένονται είναι πολλαπλά. Απέκτησε πρόσβαση σε μία ταχέως αναπτυσσόμενη 70

εκατομμυρίων κατοίκων και ήδη μεγάλο ποσοστό των κερδών της ΕΤΕ προέρχονται από την Finansbank.

Το 2013 η Εθνική τράπεζα της Ελλάδος εξαγόρασε την EFG Euro bank Ergasias, καθιστώντας την θυγατρική της και δημιουργώντας έναν από τους μεγαλύτερους ομίλους στην ΝΑ Ευρώπη.

Επίσης, το υγιές τμήμα της Probank απορρόφησε η Εθνική τράπεζα παρόλο τις ανεπάλληλες προσπάθειες της πρώτης να σταθεί αυτόνομη στο οικονομικό σύστημα με ανακεφαλαιοποίηση της με ιδιζτικά κεφάλαια.

Το υγιές τμήμα της Probank αφορά:

1. 3103 εκατ. ευρώ, στοιχεία ενεργητικού εκ των οποίων 2597 εκατ. ευρώ χορηγήσεις
2. 3203 εκατ. ευρώ στοιχεία παθητικού εκ των οποίων 3123 εκατ. ευρώ καταθεσεις
3. δίκτυο 112 καταστημάτων σε όλη την Ελλάδα

Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου εγκρίθηκε από τις 22/12/2011, κατά το ποσό των 1.000.000.000 ευρώ, με την έκδοση 200.000.000 νέων εξαγοράσιμων προνομιούχων μετοχών, η οποία πράξη καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ελληνικό δημόσιο σύμφωνα με διατάξεις του ν.3723/2008 «ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης». Μετά την αύξηση το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας ανέρχεται στο ποσό των 6.137.952.410 ευρώ.

EURO BANK

Ανεπηρέαστη δεν θα μπορούσε να παραμείνει απ την δίνη της οικονομικής κρίσης η EFG Euro bank, όπου τα προβλήματα ρευστότητας οδήγησαν την τράπεζα να λάβει μέτρα για την προστασία της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων, από το οποίο προκύπτει από το 2009 ο δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων ο οποίος αυξήθηκε και διαμορφώθηκε στο 5,2% με μια ελαφρά κάμψη της αύξησης του κατά τα δύο τελευταία τρίμηνα του έτους. Επίσης, γίνεται αναφορά στα μετρά που ακολούθησε η

τράπεζα προκειμένου να καταφέρει να επιβιώσει κατά την διάρκεια της κρίσης. Αυτά είναι τα εξής:

- Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 712 εκατ. Ευρώ
- Άντληση κεφαλαίων ύψους 2,8 δις ευρώ από τις αγορές χρήματος
- Προσέλκυση νέων καταθέσεων με προώθηση στοχευμένων προϊόντων οι οποίες αυξήθηκαν κατά 1,2 δις ευρώ

Το 2011 ανακοινώθηκε η συμφωνία συγχώνευσης της τράπεζας με τον τραπεζικό όμιλο Alpha Bank όπου θα καθιστούσε την νέα τράπεζα έναν απ τους μεγαλύτερους τραπεζικούς ομίλους στην ΝΑ Ευρώπη. Εν τέλει η συγχώνευση δεν πραγματοποιήθηκε λόγω ασυμφωνίας.

Στις 15-7-2013 η Eurobank επιλέχθηκε απο το ΓΧΣ για την εξαγορά του νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, με καταβολή στο ΓΧΣ τιμήματος 681 εκατ. ευρώ για την εξαγορά του 100% του μετοχικού κεφαλαίου με την μορφή νέων κοινών μετοχών. Έτσι η Eurobank ισχυροποιείται καθώς το νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρουσιάζει ισχυρή ρευστότητα καθώς επίσης προστίθεται δίκτυο 160 καταστημάτων σε ολη την χωρα. Την ίδια ημέρα συμφωνήθηκε η εξαγορά της Proton απο την Eurobank με καταβολή 1 εκατ. ευρώ για την εξαγορά του 100% του μετοχικού κεφαλαίου και αυτην την φορά το ΓΧΣ ήταν εκείνο που επέλεξε την τράπεζα καθώς και τους όρους πώλησης.

Το 2013 εξαγοράστηκε τμήμα από την εθνική τράπεζα της Ελλάδος , η οποία απορρόφησε το τμήμα της τράπεζας , Euro bank ergasias με ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των ανωτέρω δύο τραπεζών με συνδυασμένη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 16 του ν.2515/1997 κα των άρθρων 69-77^α. του κν2190/1920(ημ. μετασχηματισμού 31/12/12).

Η τράπεζα Eurobank γνωστοποιεί σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν.3556/2007 και με βάση την σχετική ενημέρωση που έλαβε από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Εθνική Τράπεζα απέκτησε στις 20/02/2013 466.397.790 κοινές μετοχές εκδόσεως της Euro bank οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσοστό 84,35% των κοινών μετοχών. Το

ποσοστό των δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει πλέον η Εθνική Τράπεζα στην Euro bank ανήλθε στις 20/02/2013 από 0,40% σε 84,75%.

ATE BANK

(πρώην αγροτική τράπεζα της Ελλάδος)

Ιδρύθηκε το 1929 και αποτελεί τον κατ'εξοχήν χρηματοπιστωτικό φορέα που ασκεί αποκλειστικά την αγροτική πίστη στην Ελλάδα. Η ATE BANK προχώρησε σε

- Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου για την ενίσχυση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας κατά 675 εκατ. Ευρώ
- Στις 31/03/2009 πραγματοποίησε σύμβαση δανεισμού ειδικών τίτλων αξίας 807 εκατ. ευρώ με το ελληνικό δημόσιο, για την ενεχυρίαση τους στην ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα για την άντληση ρευστότητας.

Όμως τα λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 5,1%. Ο δείκτης κεφαλαίων Tier1 αυξήθηκε σε 8,4% από 6,5% που παρουσιαζόταν το 2008.

Η ATE BANK δεν κατάφερε να παραμείνει αυτόνομη στον τραπεζικό κλάδο και έτσι το υγιές τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας απορροφήθηκε τον Ιούλιο του 2012 από την τράπεζα Πειραιώς.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ακόμα μια ελληνική τράπεζα που βρέθηκε στο προσκήνιο αλλαγών προκειμένου να καταφέρει την παραμονή της στον τραπεζικό κλάδο είναι η Τράπεζα Πειραιώς.

- Στην προσπάθεια της να ανταπεξέλθει άμεσα προκειμένου να διασφαλίσει την κεφαλαιακή επάρκεια καθώς και την ρευστότητα ακολούθησε τιτλοποιήσεις δανείων 5,1 δις ευρώ. Η πρώτη τιτλοποίηση δανείων αφορούσε

καταναλωτικά δάνεια ύψους 725 εκατ. Ευρώ ενώ η δεύτερη επιχειρηματικά δάνεια 900 εκατ. Ευρώ (Μάιος 2009).

Τον Αύγουστο 2009 πραγματοποιήθηκαν τρεις ακόμα τιτλοποιήσεις 540 εκατ. Ευρώ που αφορούσε δάνεια χρηματοδοτικής μίσθωσης ,558 εκατ. Ευρώ καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικών καρτών και 2352 εκατ. Ευρώ που αντιστοιχούσε σε επιχειρηματικά δάνεια.

- Πραγματοποιήθηκαν δύο ομολογιακές εκδόσεις κυρίου χρέους 500 εκατ. Ευρώ η κάθε μία στο πλαίσιο προγράμματος EMTN (euro medium term note).
- Οι πελατειακές καταθέσεις μειώθηκαν κατά 2% σε ετήσια βάση. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας διαμορφώθηκε το 2009 στις 9,8% και ο δείκτης tier 1 σε 9,1%.
- Προχώρησε σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με υπέρ των παλαιών μετοχών με καταβολή μετρητών ύψους 800 εκατ. Ευρώ.

Στις 30/07/2012 η τράπεζα Πειραιώς απορρόφησε το υγιές τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας (επιλεγμένα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού) και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ενός ισχυρού εγχώριου τραπεζικού οργανισμού με σύνολο ενεργητικού 75 δις ευρώ, καταθέσεων 35 δις ευρώ και χορηγήσεων 47 δις ευρώ.

Επιπλέον η τράπεζα που κατάφερε να εξαγοράσει η τράπεζα Πειραιώς ήταν η Γενική Τράπεζα , η οποία αν και προσπάθησε με την αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου ύψους 340 εκατ. Ευρώ ως το 2010 να μην βρεθεί στην θέση της Αγροτικής δεν τα κατάφερε να παραμείνει αυτόνομη. Τρεις μήνες αργότερα η τράπεζα υπέγραψε για την απόκτηση του συνολικού ποσοστού συμμετοχής (99%) της τελευταίας στην Γενική τράπεζα.

Στις 26/03/2013 η Τράπεζα Πειραιώς υπέγραψε συμφωνία για την απόκτηση όλων των καταθέσεων, δανείων, καταστημάτων και εργαζομένων στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της CYPRUS POPULAR BANK (cpb) και της Ελληνικής τράπεζας.

Απ την Τετάρτη 27/03/2013 τα καταστήματα των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα επαναλειτούργησαν κανονικά, χωρίς καμία διακοπή στις συναλλαγές των πελατών τους.

Τον Απρίλιο 2013 απέκτησε την Millenium Bank ενώ η συναλλαγή ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο. Με την ολοκλήρωση της συγχωνεύσεως το σύνολο ενεργητικού του ομίλου Πειραιώς ανήλθε στα 95 ευρώ δισ. ,οι χορηγήσεις μετά απο προβλέψεις τα 63 ευρώ δισ. και οι καταθέσεις πελατών τα 55 ευρώ δισ. (στοιχεία Ιουνίου 2013).

Επίσης η τράπεζα Πειραιώς υπέγραψε σήμερα συμφωνία για την απόκτηση όλων των καταθέσεων, δανείων και καταστημάτων στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων των δανείων και καταθέσεων των θυγατρικών τους στην Ελλάδα (leasing, factoring και επενδυτική τράπεζα Ελλάδος –IBG), έναντι συνολικού τμήματος 524 εκατ. Ευρώ.

Η συμφωνία καταρτίστηκε σε συνέχεια πρότασης που υπέβαλε η τράπεζα Πειραιώς για την εξαγορά του δικτύου καταστημάτων και των δραστηριοτήτων των 3 κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα, στο σχέδιο σχετικής πρόσκλησης που απηύθυναν προς τις Ελληνικές τράπεζες, η Ελληνική Κυβέρνηση, η τράπεζα της Ελλάδος και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Η συμφωνία διασφαλίζει τη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, συνδράμει την Κύπρο στην αντιμετώπιση της κρίσης και εξασφαλίζει τους καταθέτες, πελάτες και υπαλλήλους των 3 κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα μετά τις πρόσφατες εξελίξεις. Με την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων αυτών το συνολικό ενεργητικό του Ομίλου ανέρχεται σε 95δισ ευρώ με 1660 καταστήματα και 2400 υπαλλήλους. Ο όμιλος της τράπεζας Πειραιώς διαθέτει μακρά και αποδεδειγμένη εμπειρία απρόσκοπης και ταχείας ενοποίησης τραπεζών, καθώς έχει πραγματοποιήσει με επιτυχία περισσότερες από 15 εξαγορές και συγχωνεύσεις τα τελευταία 15 χρόνια γεγονός που ελαχιστοποιεί οποιοδήποτε κίνδυνο υλοποίησης. Χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι της τράπεζας Πειραιώς στην συναλλαγή αυτή είναι η Barclays Bank PLC μέσω της επενδυτικής της τράπεζας, η Deutsche, Bank AG London Branch και η Lazard Freres.

4.5 Σύγχρονες εξελίξεις στην Ελληνική Οικονομία

Το 2010 ήταν για την Ελλάδα ένα έτος δυσμενέστατων οικονομικών εξελίξεων. Η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε αποκλειστικά στα πλαίσια της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας, προσανατολισμένη στην δημιουργία συνθηκών «εσωτερικής υποτίμησης», προκειμένου να βελτιωθεί η δημοσιονομική θέση και η ανταγωνιστικότητά της χώρας οδήγησε την ελληνική οικονομία σε βαθιά ύφεση. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, το ΑΕΠ το 2010, σε τιμές 2009, (πραγματική μεταβολή) ανήλθε σε 224,5 δις ευρώ έναντι 235,0 δις ευρώ το 2009. Η μεταβολή αυτή ήταν το αποτέλεσμα των επιμέρους μεταβολών που σημειώθηκαν στις συναλλαγές που συνθέτουν το ΑΕΠ.

Το ΑΕΠ το 2010 μειώθηκε κατά 4,5%, μετά από μία μείωση κατά 2% το 2009, ενώ και το 1ο τρίμηνο του 2011 παρουσίασε μείωση κατά 5,5% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2010.

Από την πλευρά της δαπάνης τη μεγαλύτερη συμβολή στη μείωση του ΑΕΠ είχαν η ιδιωτική κατανάλωση (μειώθηκε κατά 4,5% σε σταθερές τιμές, συμβάλλοντας κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες) και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (μειώθηκαν κατά 16,5%, συμβάλλοντας κατά 3,1 μονάδες), ενώ η μείωση της δημόσιας κατανάλωσης κατά 6,5%, συνέβαλε στην υποχώρηση του ΑΕΠ κατά 1,3 μονάδες. Οι ανωτέρω μειώσεις αντισταθμίστηκαν, ως ένα βαθμό, από την θετική συμβολή του πραγματικού εξωτερικού ισοζυγίου κατά 2,3 μονάδες, κυρίως λόγω της σημαντικής μείωσης των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 8,4% αλλά και της αύξησης των εξαγωγών κατά 3,8%.

Η δραματική μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία αποτελεί από την πλευρά της δαπάνης, το κύριο λόγο μείωσης του ΑΕΠ, οφείλεται κυρίως στη μείωση των εισοδημάτων λόγω της απώλειας θέσεων εργασίας, την μείωση μισθών και συντάξεων, την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών καθώς και την αυξανόμενη απαισιοδοξία και ανησυχία για τους στόχους της ακολουθούμενης οικονομικής πολιτικής κυρίως όμως για την αναποτελεσματικότητά της.

Όσον αφορά τις δημόσιες και ιδιωτικές ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, το 2010 μειώθηκαν κατά 16,5% μετά από μείωση 11,2% το 2009. Η μείωση αυτή

αντανακλά τη σημαντική υποχώρηση των δαπανών για εξοπλισμό μεταφορών και μηχανήματα, καθώς και τον περιορισμό των επενδύσεων σε κατοικίες. Μάλιστα, οι μεταβολές αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να μεταβληθεί η σύνθεση των επενδύσεων που ενώ στο διάστημα 2000 - 2008 το 1/3 των επενδυτικών δαπανών κατευθύνονταν προς τις κατοικίες, το 2010 η αντίστοιχη αναλογία ήταν χαμηλότερη από το 1/4 ενώ το 1/3 των επενδυτικών δαπανών κατευθύνθηκε σε μηχανολογικό εξοπλισμό. Η μείωση αυτή των συνολικών επενδύσεων επηρεάζει πέρα από το τρέχων ΑΕΠ και την εξέλιξη του δυνητικού προϊόντος.

Η πτώση της τελικής ζήτησης και της κατανάλωσης είχαν ως αποτέλεσμα την μείωση των εισαγωγών κατά 4,9% σε σχέση με το 2009, έπειτα από μια κατάρρευση 18,6% του προηγούμενου έτους. Σχετικά με τις εξαγωγές, το 2010 σημειώθηκε μικρή άνοδο, μετά την πτώση κατά 4,9% το 2009. Ωστόσο οι εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) παραμένουν σε πολύ χαμηλό επίπεδο σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Από την πλευρά της προσφοράς το προϊόν μειώθηκε σε όλους τους τομείς με εξαίρεση τον πρωτογενή τομέα. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία υποχώρηση της προστιθέμενης αξίας σε σταθερές τιμές σημειώθηκε στο δευτερογενή τομέα όπου έφθασε το 8,8% το 2010, μετά από μία μείωση 4,6% το 2009, κυρίως λόγω της πτώσης της δραστηριότητας της βιομηχανίας, της ενέργειας και του κατασκευαστικού κλάδου.

Επίσης, στη μείωση του συνολικού προϊόντος συνετέλεσε ο τομέας των υπηρεσιών λόγω της σημαντικής υποχώρησης της προστιθέμενης αξίας που παράγει. Αναλυτικά, η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του τομέα των υπηρεσιών μειώθηκε κατά 5,1% σε σταθερές τιμές το 2010, έναντι μείωσης κατά 1,7% το 2009. Οι κλάδοι των υπηρεσιών με την μεγαλύτερη πτώση είναι ο κλάδος του εμπορίου, των ξενοδοχείων, εστιατορίων, και μεταφορών – επικοινωνιών.

Αύξηση παρουσίασε μόνο η προστιθέμενη αξία του πρωτογενή τομέα κατά 12,3% το 2010, μετά από αυξήσεις κατά 9,3% το 2009 και 10,1% το 2008.

Όσον αφορά την εξέλιξη του πληθωρισμού, παρά την υποχώρηση της ζήτησης και τη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ο ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) εμφάνισε έντονη επιτάχυνση

από 2,3% τον Ιανουάριο του 2010 σε 5,7% το Σεπτέμβριο, φθάνοντας στο υψηλότερο σημείο από τον Αύγουστο του 1997, ενώ στην συνέχεια υποχώρησε ελαφρά και το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 5,2%. Άνοδο σε υψηλό επίπεδο παρουσίασε και ο πυρήνας του πληθωρισμού, από 1,4% τον Ιανουάριο του 2010, στο 3,9% τον Αύγουστο, για να υποχωρήσει στο 3,0% το Δεκέμβριο. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ έφθασε το 4,7% από 1,4% το 2009, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 3,0% από 2,2% το 2009. Ταυτόχρονα, ο ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ στη ζώνη του ευρώ από 0,3% το 2009 αυξήθηκε στο 1,6% το 2010.

Η ύπαρξη υψηλού πληθωρισμού που έπληξε το 2010 την ελληνική οικονομία πέρα από τη προφανή επίπτωση της μείωσης της αγοραστικής δύναμης εξαιτίας της άνισης εξέλιξης που σημειώνεται στο γενικό επίπεδο τιμών και στο διαθέσιμο εισόδημα, έθεσε σε αμφισβήτηση τον πυρήνα της στρατηγικής του μνημονίου που είναι η διαδικασία της «εσωτερικής υποτίμησης». Η διαδικασία δηλαδή, διαμέσου της οποίας θα βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας όχι από την αναδιανομή του εισοδήματος, την αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού, την καινοτομία και τις επενδύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας (ανταγωνιστικός αποπληθωρισμός) αλλά από τη μείωση των εισοδημάτων που οδηγεί σε μεγάλη πτώση της ζήτησης, σε μείωση της παραγωγής και τελικά σε μείωση του εργατικού κόστους και άρα μείωση των τιμών των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών (ή βραδύτερη αύξησή τους σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ζώνης του ευρώ) που θα τα καταστήσει ανταγωνιστικότερα έναντι αυτών της ζώνης του ευρώ.³⁷

Παράλληλα, η σύγκριση του ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών είναι αποτέλεσμα της αύξησης των έμμεσων φόρων (από τις 5 μονάδες του πληθωρισμού τον Ιούνιο του 2010, οι 4 μονάδες οφείλονται στην αύξηση των φόρων), της αύξησης του κόστους μεταφοράς (καύσιμα, διόδια, τέλη κυκλοφορίας) και εν γένει της πολιτικής που απορρέει από το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής που συνόδευε το Μνημόνιο και στοχεύει στην αύξηση των εσόδων με την επιβολή νέων φόρων με αποτέλεσμα την αυτοϋπονόμευση του συνόλου της οικονομικής πολιτικής.

Διότι από την μία τα έσοδα του κράτους αποκλίνουν από τους στόχους που τίθενται (σε μια υφεσιακή οικονομία μειώνεται η φορολογητέα ύλη) και από την άλλη δεν

επιτυγχάνεται η μείωση της τιμής των προϊόντων που θα τα καταστήσει ανταγωνιστικότερα, έστω και με την κοινωνικά βάρβαρη διαδικασία της «εσωτερικής υποτίμησης».³⁸

³⁷ Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα, σελ: 121

³⁸ Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ: 65

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σαν τελική ανάλυση, αποδεικνύεται η ένταση των επιπτώσεων της κρίσης στις τράπεζες, καθώς η πλειονότητα αυτών οδηγήθηκαν σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή έκδοση ομολογιακών δανείων προκειμένου να αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαιακής επάρκειας. Η κεφαλαιακή ανεπάρκεια προκλήθηκε από την έλλειψη ρευστότητας των τραπεζών, καθότι δεν ήταν πλέον δυνατή για αυτές η δανειοδότησή τους από τις διεθνείς αγορές. Ταυτόχρονα, η έντονη φημολογία για συγχωνεύσεις και εξαγορές που κυριαρχεί στην τραπεζική αγορά το διάστημα αυτό παρουσιάζεται ως τρόπος λύσης των προβλημάτων ρευστότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είμαστε μάρτυρες της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής κρίσης της τελευταίας εκατονταετίας. Το γεγονός ότι η σημερινή οικονομία έχει μεγαλύτερο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα στην κίνηση του κεφαλαίου σε σχέση με το παρελθόν, κάνει την κρίση αυτή πιο σοβαρή τόσο στις επιπτώσεις όσο και στους τρόπους αντιμετώπισής της.

Είναι γεγονός ότι ενώ η χρηματοπιστωτική κρίση είχε ως αφετηρία την οικονομία των ΗΠΑ, η παγκοσμιοποίηση ήταν ικανή να μεταφέρει την κρίση ραγδαία σε όλη την υφήλιο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο ένα αυστηρότερο πλαίσιο λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών μέσω της δημιουργίας ενός ενιαίου παγκόσμιου εποπτικού φορέα ή τη στενότερη συνεργασία ανάμεσα στις εποπτικές αρχές της ΕΕ, των ΗΠΑ καθώς και άλλων μεγάλων οικονομιών.

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα αναπροσαρμόζεται κατόπιν της παγκόσμιας κρίσης. Νέοι αυστηρότεροι κανόνες ρυθμίζουν το πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, ενώ συνεννοήσεις για επεκτάσεις, συγχωνεύσεις και εξαγορές βρίσκονται επί τάπητος. Η ελληνική τραπεζική αγορά επηρεάστηκε αρνητικά από τις παγκόσμιες αρνητικές συνθήκες, ενώ η κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας επιδείνωσε περαιτέρω τις συνθήκες λειτουργίας τους. Η αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, είτε με συγχωνεύσεις και εξαγορές είτε με αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων, αυτή τη στιγμή εμφανίζεται ως η μοναδική λύση ισχυροποίησης του.

Στην ελληνική πραγματικότητα, η εκδήλωση της κρίσης χρέους είχε αποτέλεσμα την παρατεταμένη ύφεση και τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έπρεπε να αναπροσαρμόσει τις δραστηριότητές του αρχικά στην

αντιμετώπιση ενός παγκοσμίου αρνητικού παράγοντα και έπειτα στην αντιμετώπιση της υποχώρησης του ΑΕΠ που προκλήθηκε από τον εκτροχιασμό του κρατικού ελλείμματος και του κρατικού χρέους.

Οι ελληνικές τράπεζες, όπως ξεκάθαρα εμφανίστηκε στην ανάλυση των δραστηριοτήτων τους που πραγματοποιήθηκε στο δεύτερο μέρος, δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, αλλά επηρεάστηκαν αρνητικά από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησής τους. Το αποτέλεσμα αυτής της αύξησης ήταν η μείωση της ρευστότητάς τους. Ταυτόχρονα, λόγω της ύφεσης της αγοράς αυξήθηκε το ποσοστό των δανείων σε καθυστέρηση, με αποτέλεσμα την αύξηση των φόβων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νιάρχος Ν., << Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων >>, έβδομη έκδοση, εκδ. Αθ. Σταμούλης

Πετράκη Α. Κώττη και Γ. Χ. Κώττη (2000), << Σύγχρονη Μακροοικονομική >>, εκδ. Ευγ. Μπένου, Αθήνα.

Σπύρου Σ. (2003), *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*, εκδ. Ευγ. Μπένου

Τράπεζα της Ελλάδος, 2011, <<Νομισματική Πολιτική 2010 – 2011>>, Αθήνα.

Τράπεζα της Ελλάδος, Απρίλιος 2011, <<Εκθεση του Διοικητή για το έτος 2010>>, Αθήνα

Υπουργείο Οικονομικών, 2010, Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής στην Ελλάδα, Αθήνα

Ρομπόλης Σ., 2010, Οικονομική κρίση, κρίση απασχόλησης και κρίση κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα

Ρουμπινή Μ. 2010, “Η οικονομία της κρίσης”, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Askenazy P. – Cohen D., 2010, Οικονομική κρίση : Αίτια και προοπτικές, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα

Olivier Blanchard, 2006, <<Μακροοικονομική>>, Εκδόσεις Επίκεντρο

Joseph E. Stiglitz - Carl E. Walsh, 2009, << Αρχές της μακροοικονομικής>>, Εκδότης Παπαζήσης

Paul R. Krugman - Robin Wells, 2009, <<Μακροοικονομική>>, Εκδόσεις Επίκεντρο

Paul de Grauwe, 2008, << Τα οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης>>, Εκδότης Παπαζήσης, Αθήνα

Bain Keith – Howells Peter, 2011, <<Χρήμα, πίστη, τράπεζες>>, Εκδότης Κριτική, Αθήνα

Carmen M. Reinhart - Kenneth Rogoff, (September 2009) << This Time is Different: eight centuries of financial folly >>, Princeton University Press, 1ST Edition

Mishkin, S.F., (1996), << Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective >>, National Bureau of Economic Research, Working Paper 5600.

Eurostat, 2011, Luxembourg

IMF, 2011, World Economic Outlook, Washington

IMF, 2011, Achieving Sustainable Economic Reforms in Greece in 2011 and Beyond, by Bob Tra, Senior Resident Representative in Athens, June 7, 2011

Carlin W. – Sockice D., 1990, Macroeconomics and the Wage Bargaining: A Modern Approach to Employment, Inflation and Exchange Rate, Oxford University Press

Carlin W. – Sockice D., 2006, Macroeconomics: Imperfections, Institutions and Policies, Oxford University Press

European Commission, 2006, Adjustment Dynamics in Euro Area: Experiences and Challenges, The EU Economy 2006 Review

European Commission, 2011, The Economic Adjustment from Greece, Brussels

European Commission, 2011, European Economic Forecast, Brussels

European Foundation of living and Working Conditions, 2011, Annual Report on Industrial Relations 2010, Dublin

Staw M. & Cummings L., (1990), Evaluation and Employment in Organizations, Barry Jai Press Inc

Whetten D. A & Godfrey P., (1998). Identity in Organizations: Developing Theory through Conversations, Thousand Oaks, CA: Sage